

“ราคา” ของการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตไทย: ประเภทต้นทุน และประเมินต้นทุนทางตรง (เบื้องต้น)

สถิตี้อาชาวนั้นทุกุล

กรกฎาคม 2555

บทสรุปผู้บริหาร

การปิดกั้นไม่ให้คนเข้าถึงเนื้อหาในอินเทอร์เน็ตในไทยมีหลายรูปแบบและวิธีการ ทั้งในระดับทางการ คือกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขอหมายศาลระงับการเข้าถึง ไปจนถึงการเซ็นเซอร์ตัวเองในระดับผู้ประกอบการ แต่ถึงแม้ทางการไทยจะปิดกั้นอินเทอร์เน็ตไม่ต่ำกว่า 60,000 ยูอาร์แอลต่อปี จนไทยกลายเป็นประเทศที่ปิดกั้นอินเทอร์เน็ตมากเป็นอันดับต้นๆ ของโลก ประเด็นเรื่อง “ต้นทุน” ในการปิดกั้นยังไม่เคยเป็นที่ถกเถียงกันเท่าที่ควรในสังคม

ต้นทุนในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตมีทั้งต้นทุนทางตรง และต้นทุนทางอ้อม ต้นทุนทางตรงหมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ต อาทิ ค่าอุปกรณ์ ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ ส่วนต้นทุนทางอ้อมรวมความเสียหายทางเศรษฐกิจจากการลดลงของความเร็วในการเชื่อมต่อ การขาดแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรมและบริการ ตลอดจนต้นทุนทางสังคม เช่น สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และภูมิคุ้มกันตัวเองของสังคม

จากการศึกษาเอกสารงบประมาณและรายงานการจัดซื้อจัดจ้าง ผู้วิจัยพบว่ากระทรวงไอซีทีที่น่าจะมีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตไม่ต่ำกว่าปีละประมาณ 139 ล้านบาท

จากการสอบถามผู้ประกอบการในเบื้องต้น ซึ่งมีผู้ประกอบการตอบแบบสอบถามจำนวน 38 ราย ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 50 ใช้วิธีให้บุคลากรคอยตรวจสอบเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างเอง (user-generated content) ร้อยละ 25 เขียนสคริปต์หรือโปรแกรมกรองข้อความที่อาจเป็นปัญหา ร้อยละ 11 ให้ผู้ดูแลเนื้อหาที่มีปัญหา ร้อยละ 7 ซื้อซอฟต์แวร์คัดกรอง และร้อยละ 5 ซื้ออุปกรณ์ (ฮาร์ดแวร์) สำหรับคัดกรอง ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีค่าใช้จ่ายทางตรงในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตเองไม่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท หรือเฉลี่ยรายละประมาณไม่ต่ำกว่า 26,000 บาทต่อปี นอกจากนี้บุคลากรยังใช้เวลารวม 31,621 ชั่วโมงในรอบ 6 เดือนแรกของปี 2555 คิดเป็นค่าใช้จ่ายประมาณ 4.1 ล้านบาทต่อปี โดยวิธีที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุดคือกรณีให้คนคอยตรวจสอบ 2 ล้านบาทต่อปี หรือคิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยราว 74,282 บาทต่อปี ต่อผู้ให้บริการ 1 ราย ซึ่งสูงพอที่จะบั่นทอนแรงจูงใจของผู้ประกอบการขนาดเล็กและรายใหม่ในการเปิดพื้นที่ให้ผู้สร้างเนื้อหาหรือแสดงความคิดเห็น

Abstract

Internet censorship in Thailand comes in many forms and methods, from the level of official censorship by Ministry of Information and Communication Technology (MICT) via obtaining court warrant, to the level of self-censorship by Internet access providers, web businesses, and website owners. Although the Thai government censors no less than 60,000 URLs each year, the level which makes Thai Internet one of the most heavily censored in the world, the issue of “costs” of censorship has heretofore never been much discussed in Thai society.

Internet censorship entails both direct and indirect costs. Direct costs include direct expenses spent in censorship, such as hardware equipment, personnel remuneration, etc. Indirect costs include economic losses that result from slower connection speeds, reduced incentive in providing Internet innovation and services, as well as social costs such as the right to access information, and self-correction capability of society.

Study of MICT budget materials and procurement reports suggests that MICT spends no less than 139 million Baht per year in relation to Internet censorship.

Preliminary survey of Internet access providers, web businesses, and website owners has 38 respondents. Among them, 50% of respondents use personnel to monitor and censor user-generated content, 25% write scripts or filtering program, 7% buy filtering software, and 5% buy filtering hardware. Direct expenses relating to these censorship methods amount to at least 1 million Baht per year, or 26,000 Baht per respondent per year. In addition, respondents report spending approximately 31,621 hours in the first 6 months of 2012 in censorship activities. This amounts to approximately 4.1 million Baht expenses per year. The method that entails the most expense is using personnel to monitor and filter user-generated content; at approximately 2 million Baht per year, or 74,282 Baht per respondent per year, the cost of this method is high enough to discourage small entrants and new entrants from hosting user-generated content or opening up web discussion areas.

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันการใช้อินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะหรือข้อมูลข่าวสาร ศึกษาหาความรู้ เสาะแสวงความบันเทิง ตลอดจนทำธุรกรรมและธุรกิจ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนไทยกว่า 20 ล้านคน และตัวเลขนี้ก็สูงขึ้นทุกวัน เฉพาะเฟซบุ๊ก (Facebook) บริการเครือข่ายสังคมหรือโซเชียลมีเดียชื่อดังแห่งเดียว มีคนไทยใช้ถึง 15.5 ล้านคน ณ ต้นเดือนกรกฎาคม 2555 สูงเป็นอันดับที่ 16 ในโลก¹

ยังมีคนใช้มากเพียงใด ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตก็ทวีความสำคัญเพียงนั้นต่อเศรษฐกิจและสังคม การมีข้อมูลและทางเลือกส่งผลต่อการตัดสินใจ และการใช้ความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการแสดงออกขั้นพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพมนุษย์ ในแง่เศรษฐกิจ เทคโนโลยีดิจิทัลแบบใหม่มีพลังในการต่อยอดและขยายขยายวัฒนธรรม เพิ่มมูลค่าให้ธุรกิจและผู้บริโภคสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้ง่ายขึ้น เปิดโอกาสมหาวิทยาลัยให้กับธุรกิจทั้งเล็กและใหญ่ และปัจเจกที่มีความตั้งใจในการนำเสนอความคิดและผลงานสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม ยิ่งคนไทยใช้เน็ตมากขึ้น การปิดกั้นการเข้าถึงเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (เซ็นเซอร์) ก็จะยิ่งเข้มข้นขึ้นเป็นเงาตามตัว โดยเฉพาะตั้งแต่หลังรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา ส่งผลให้ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศที่ปิดกั้นเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตสูงเป็นอันดับต้นๆ ของโลก และจำนวนยูอาร์แอลที่ถูกปิดกั้นก็เป็นสิ่งที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (“กระทรวงไอซีที”) เอยถึงในฐานะ “ผลงาน” อยู่เรื่อยๆ ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2554 น.อ.อนุดิษฐ์ นาคทรพรพ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงไอซีที คนปัจจุบัน ได้กล่าวต่อนหนึ่งในงานเปิดตัวศูนย์ปฏิบัติการความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security Operation Center: CSOC) ว่า “ทางกระทรวงไอซีทีสามารถระงับยับยั้งข้อมูลที่ไม่เหมาะสมไม่ให้แพร่หลายในสังคมออนไลน์และอินเทอร์เน็ตตั้งแต่เดือนก.ย.-พ.ย. [2554] ได้มากกว่า 60,000 ยูอาร์แอล”²

แต่ถึงแม้ว่าการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้องค์กรระหว่างประเทศ Freedom House และองค์กรผู้สื่อข่าวไร้พรมแดน ในปี 2554 จัดอันดับเสรีภาพอินเทอร์เน็ตและเสรีภาพสื่อในไทยว่า “ไร้เสรีภาพ” (not free) และ “สถานการณ์แย่มาก” (difficult situation) ตามลำดับ³ คนจำนวนไม่น้อยก็ยังมองว่าการปิดกั้น “เนื้อหาไม่เหมาะสม” และ “เนื้อหาผิดกฎหมาย” ทางอินเทอร์เน็ตนั้น เป็นมาตรการจัดการกับการ

¹ สถิติจาก SocialBakers, <http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/>

² “CSOC” กับภารกิจล่าเว็บผิดกฎหมาย, เดลินิวส์, 3 มกราคม 2555. <http://www.dailynews.co.th/technology/6032>

³ รายละเอียด <http://www.freedomhouse.org/country/thailand> และ <http://en.rsf.org/report-thailand.81.html>

กระทำผิดบนอินเทอร์เน็ตที่ “ได้ผล” หรือ “จำเป็น” ต้องทำ ทั้งที่การปิดกั้นเนื้อหาหลายประเด็นสำคัญซึ่งยังไม่มีการถกเถียงกันเท่าที่ควร โดยเฉพาะประเด็นต่อไปนี้

1. ยังไม่ชัดเจนว่าการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตช่วยแก้ปัญหา (นั่นคือ ป้องปรามหรือปราบปรามการกระทำผิด) ได้อย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ เนื่องจากการปิดกั้นเป็นเพียงมาตรการชั่วคราว ระบุว่าไม่ให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเข้าไปดูเนื้อหาได้เท่านั้น มิได้เกี่ยวข้องกับกระบวนการจับกุมผู้กระทำผิดแต่อย่างใด อีกทั้งการปิดกั้นก็ทำได้แต่เฉพาะภายในประเทศ ไม่อาจปิดกั้นผู้ใช้เน็ตนอกพรมแดนไทย ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคและไม่เท่าเทียมในการรับข้อมูลข่าวสาร

2. นิยามของ “เนื้อหาผิดกฎหมาย” บางประเภท อาทิ เนื้อหาที่บางคนมองว่าน่าจะเข้าข่าย “หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ” ไม่เคยมีความชัดเจน แต่ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้ดูแลเว็บ พนักงานของผู้ให้บริการ (ไอเอสพี) และเจ้าหน้าที่รัฐแต่ละราย ความคลุมเครือตั้งแต่นิยามของความผิด ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่าจวบจนปัจจุบันยังไม่มีทั้งกฎระเบียบ (regulation) หรือธรรมเนียมปฏิบัติ (norm) ที่ชัดเจนในการกำกับดูแลเนื้อหา ส่งผลให้เกิดความสับสนว่าข้อความใดเข้าข่ายผิดกฎหมาย ข้อความใดไม่ผิด อีกทั้งยังไม่ชัดเจนว่าตัวกลางรายใดบ้างที่เข้าข่าย “ยินยอม” ให้เกิดการกระทำผิด ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (“พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์”) และจะพิสูจน์ได้อย่างไรว่าไม่ยินยอมให้เกิดการกระทำผิด

นอกจากนี้ ณ 20 กรกฎาคม 2555 ข้อมูลจากเว็บไซต์ Herdict.org โครงการของศูนย์เบิร์กแมนเพื่ออินเทอร์เน็ตและสังคม มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งรวบรวมรายงานเว็บไซต์ที่ถูกปิดกั้นจากทั่วโลกระบุว่า แม้แต่เครื่องมือหลบเลี่ยงการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตบนเว็บ (proxy) ก็ยังถูกปิดกั้นในไทย ทั้งที่มีได้มีเนื้อหาผิดกฎหมายด้วยตัวเอง โดยเครื่องมืออินเทอร์เน็ตเหล่านี้คิดเป็นร้อยละ 21 ของการปิดกั้นทั้งหมดที่มีผู้รายงานไปยัง Herdict.org⁴

3. กระบวนการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตที่ผ่านมาขาดความโปร่งใส โดยตั้งแต่ พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (“กระทรวงไอซีที”) ไม่เคยแจกแจงรายชื่อ URL หรือเหตุผลที่ชัดเจนในการปิดกั้น URL แต่ละ URL โดยอ้างเหตุผลเรื่องความมั่นคงของชาติ นอกจากนี้ยังไม่เคยเปิดเผยงบประมาณที่ใช้ในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตต่อสาธารณะ (ดูรายละเอียดในหัวข้อถัดไป)

⁴ อ่านรายละเอียดได้ที่ <http://www.herdict.org/explore/indepth?fc=TH>

4. การปิดกั้นอินเทอร์เน็ตเชื่อว่าอะไรซึ่งต้นทุนใดๆ หากแต่มี “ราคา” ที่รัฐ ผู้ให้บริการ และสังคมต้องจ่าย ถ้าหากการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตสามารถสร้าง “ประโยชน์” ให้แก่สังคมจริงใจ เช่น ลดแรงจูงใจของผู้กระทำผิดให้กระทำผิดน้อยลงในอนาคต หรือมีส่วนสร้างความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีที่ผู้สังเกตการณ์บางท่านเชื่อมั่น ประโยชน์ดังกล่าวก็มี “ต้นทุน” ที่ต้องเสียไปเพื่อให้ได้มา

ด้วยเหตุนี้ การมองเห็นลักษณะของต้นทุนชนิดต่างๆ และประเมินต้นทุนแต่ละชนิดอย่างชัดเจน ครอบคลุม และถี่ถ้วนที่สุดเท่าที่ทำได้ จึงเป็นก้าวสำคัญสู่การประเมิน “ทางเลือก” ในการกำกับดูแลเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต และถกเถียงกันว่าการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตนั้นสร้างประโยชน์ “คุ้มค่า” กับต้นทุนที่เสียไปหรือไม่อย่างไร หรือว่ามีวิธีอื่นที่ดีกว่า

ต้นทุนในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตสามารถแบ่งได้เป็นต้นทุนทางตรง และต้นทุนทางอ้อม *ต้นทุนทางตรง* หมายถึงค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ต ตั้งแต่หน่วยงานราชการ ตลอดจนการเซ็นเซอร์ตัวเอง (self-censorship) ของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ไอเอสพี) และตัวกลางทั้งหลาย ส่วน *ต้นทุนทางอ้อม* หมายถึงความเสียหายทางเศรษฐกิจจากการลดลงของความเร็วในการเชื่อมต่อ มูลค่าทางเศรษฐกิจที่หายไปจากการขาดแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรมและบริการอินเทอร์เน็ต ตลอดจนต้นทุนทางสังคม ซึ่งไม่อาจประเมินค่าเป็นตัวเลขได้ง่าย แต่ส่งผลเสียอย่างสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การศึกษาหาความรู้ และภูมิคุ้มกันตัวเองของสังคม อันเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประชาธิปไตยยุคปัจจุบัน

ต้นทุนทางตรงของการปิดกั้นอินเทอร์เน็ต

เราอาจแบ่งต้นทุนทางตรงในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตออกเป็นสามระดับ ได้แก่ ระดับรัฐ (โดยเฉพาะกระทรวงไอซีที หน่วยงานเดียวที่มีอำนาจปิดกั้นอินเทอร์เน็ตตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์) ระดับผู้ให้บริการ (ไอเอสพี) และระดับตัวกลางอื่น เช่น ผู้ให้บริการเว็บไซต์ ผู้ดูแลเว็บย่อย (microsite) ผู้ดูแลเว็บบอร์ด เป็นต้น

ต้นทุนทางตรงของภาครัฐ

ต้นทุนทางตรงในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตของภาครัฐที่สำคัญน่าจะได้แก่ ค่าตอบแทนบุคลากร ค่าอุปกรณ์ (hardware) และค่าซอฟต์แวร์ เช่น โปรแกรมคัดกรองข้อความ (filtering software)

ที่ผ่านมาระบบไอซีทีไม่เคยเปิดเผยตัวเลขงบประมาณทั้งหมดที่ใช้ในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตต่อสาธารณะ เอกสารงบประมาณของกระทรวงไอซีทีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 ในผลผลิต (output) หัวข้อ

“การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร” ระบุ “ระบบเฝ้าระวังการกระทำผิดตาม พรบ.ว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 1 ระบบ” มูลค่า 9.5 ล้านบาท และ “ระบบจัดเก็บข้อมูลการกระทำผิดตาม พรบ.ว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 1 ระบบ” มูลค่า 19 ล้านบาท รวม 28.5 ล้านบาท ไว้ในส่วนของงบลงทุน

ตัวเลขค่าตอบแทนบุคลากรและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ใช้ในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตไม่ปรากฏเป็นการเฉพาะในเอกสารงบประมาณ อย่างไรก็ตาม เอกสาร “รายงานเปรียบเทียบผลการคำนวณต้นทุนผลผลิตระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ 2553 และ ปีงบประมาณ พ.ศ 2554” ซึ่งเผยแพร่บนเว็บไซต์กระทรวงไอซีที ระบุว่าค่าใช้จ่ายชื่อ “รายงานการปิดกั้นเว็บไซต์ที่กระทบต่อความมั่นคง” 11.5 ล้านบาท ในปี 2554 และแจกแจง “ผลผลิต” (output) บางรายการที่น่าจะเกี่ยวข้องกับการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตในปี 2553 ดังต่อไปนี้⁵

ปีงบประมาณ 2553	เงินในงบประมาณ (ล้านบาท)
หนังสือขอความร่วมมือในการตรวจสอบเว็บฯ	15.26
การแจ้งผลร้องเรียนเกี่ยวกับเว็บไซต์ไม่เหมาะสม	15.26
รายงานปิดกั้นเว็บไซต์ที่กระทบด้านศีลธรรมฯ	15.26
ระบบการเฝ้าระวังภัยคุกคามการกระทำผิดฯ	15.26
รายงานปิดกั้นเว็บไซต์ที่กระทบต่อความมั่นคง	15.26
รวม	76.30

ตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา โครงการและมาตรการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตซึ่งปรากฏเป็นข่าว แต่กระทรวงไอซีทีไม่เปิดเผยงบประมาณที่ใช้จริง มี 5 โครงการและมาตรการหลัก ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1: โครงการ/มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตของกระทรวงไอซีที ปี 2551-30 มิ.ย. 2555

ชื่อโครงการ/มาตรการ และลักษณะการดำเนินการ	ปี	งบประมาณที่ใช้
1. โครงการศูนย์ปฏิบัติการเฝ้าระวังภัยคุกคามด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยกระทรวงไอซีทีได้ว่าจ้างบริษัท ทีไอที จำกัด (มหาชน) ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ที่ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา	2551-2552	ไม่เปิดเผย

⁵ กระทรวงไอซีที, รายงานเปรียบเทียบผลการคำนวณต้นทุนผลผลิตระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ 2553 และ ปีงบประมาณ พ.ศ 2554. http://www.mict.go.th/more_news.php?cid=37 (ตาราง 9: ต้นทุนผลผลิตประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553)

ชื่อโครงการ/มาตรการ และลักษณะการดำเนินการ	ปี	งบประมาณที่ใช้
ประกอบด้วย ค่าเช่าบริการเครือข่ายและค่าเช่าศูนย์ Internet Data Center พร้อมจัดเจ้าหน้าที่เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานรับแจ้งเบาะแส และสืบค้นข้อมูล ระบบการใช้งานเพื่อการสืบค้น ระบบจัดเก็บข้อมูล และสืบค้นข้อมูลเบาะแส พร้อมอุปกรณ์วิเคราะห์กระแสข้อมูล (Traffic Data Analysis Engine) อุปกรณ์เครือข่าย อุปกรณ์รักษาความปลอดภัยทางเครือข่ายของห้องปฏิบัติการ ⁶		
2. ศูนย์ความปลอดภัยทางอินเทอร์เน็ต (Internet Security Operation Center: ISOC) หรือไอซ็อก มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามเฝ้าระวังเว็บไซต์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่เหมาะสม รวมถึงประสานความร่วมมือในการปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระหว่างกระทรวงไอซีทีกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเปิดสายด่วน 1212 และอีเมล 1212@mict.mail.go.th เป็นช่องทางรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน	2552-2554	ไม่เปิดเผย
3. โครงการสร้างลูกเสือบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Cyber Scout) เว็บไซต์ http://www.cyberscout.in.th/ ดำเนินการส่วนหนึ่งผ่านโครงการศูนย์ไอซีทีชุมชน โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงไอซีทีเปิดเผยว่า “ตั้งเป้าว่าจะอบรม Cyber Scout ศูนย์ละ 100 คน ใน 1,000 ศูนย์ก็จะได้ลูกเสือที่ผ่านการอบรม 100,000 คน ในจำนวนทั้งหมดขอแค่ 5% ที่จะทำให้พระเจ้าอยู่หัว ⁷	2553-ปัจจุบัน	ไม่เปิดเผย อย่างไรก็ดี ในเดือนกุมภาพันธ์ 2554 ทำ “สัญญาจ้างดำเนินโครงการ Cyber Scout” มูลค่า 17 ล้านบาท ⁸ และในปี 2553 งบประมาณโครงการนี้ส่วนหนึ่งมาจากงบศูนย์ไอซีทีชุมชน 578 ล้านบาท ⁹

⁶ “ทีโอที สนับสนุนรัฐ ใฝ่ระวางการให้บริการทางอินเทอร์เน็ตผิดกฎหมาย”, ข่าวประชาสัมพันธ์ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน), http://www.mict.go.th/ewt_news.php?nid=1756

⁷ ““Cyber Scout” มีอพิฆาตเว็บหมิ่น,” ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 12 กรกฎาคม 2553. <http://www.manager.co.th/Cyberbiz/ViewNews.aspx?NewsID=9530000095980>

⁸ กระทรวงไอซีที, สรุปผลการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างในรอบเดือนกุมภาพันธ์ 2554. http://www.mict.go.th/download/article/article_20110404161107.pdf

⁹ ““Cyber Scout” มีอพิฆาตเว็บหมิ่น,” อ้างแล้ว.

ชื่อโครงการ/มาตรการ และลักษณะการดำเนินการ	ปี	งบประมาณที่ใช้
<p>4. ศูนย์ปฏิบัติการความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security Operation Center: CSOC) หรือซีซีอ็อก ปรับเปลี่ยนมาจาก ศูนย์ความปลอดภัยทางอินเทอร์เน็ต (ไอซีอ็อก) เดิม โดยตั้งอยู่ที่ ห้องปฏิบัติการความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ สำนักงานใหญ่บริษัท ทีไอที จำกัด (มหาชน) มีภารกิจ “ดูแลและป้องกันภัยคุกคามทาง อินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้ ปลอดภัยจากภัยคุกคามทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ และเครือข่ายสังคมที่ มีเนื้อหาไม่เหมาะสม โดยได้เพิ่มทั้งอุปกรณ์ เพิ่มศักยภาพ วิธีการ ทำงาน เพื่อกำกับดูแลเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมในสังคมออนไลน์ด้วย” ศูนย์ ดังกล่าวเปิดทำการ 24 ชั่วโมง ด้วยบุคลากร 20 คน</p>	2554-ปัจจุบัน	ไม่เปิดเผย
<p>5. ศูนย์ติดตามและเฝ้าระวังการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ผิด กฎหมายหรือไม่เหมาะสมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดตั้ง โดยคณะกรรมการอำนวยการกำหนดนโยบายการป้องกันและปราบปรามการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ผิดกฎหมายหรือไม่เหมาะสม ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 22 คน ซึ่งมี ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ หน่วยงาน ดังกล่าวบูรณาการเจ้าหน้าที่จากหลายหน่วยงาน รวมประมาณ 28 คน เพื่อติดตามตรวจสอบเนื้อหาในอินเทอร์เน็ตตลอด 24 ชั่วโมง รวมทั้ง ตรวจสอบข้อมูลร้องเรียนที่ได้จากหน่วยงานอื่นๆ¹⁰</p>	2554-ปัจจุบัน	<p>ไม่เปิดเผย (ในเดือนธันวาคม 2554 ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะ ประธานคณะกรรมการดังกล่าว แถลงข่าวว่า กระทรวงไอซีทีจะซื้อเครื่องมือสกัดกั้นสัญญาณ เครื่องละประมาณ 400 ล้านบาท ใดๆก็ดี ผู้วิจัยไม่พบโครงการดังกล่าวใน เอกสารงบประมาณปี 2555 ของกระทรวง ไอซีที และแนวทางดังกล่าวไม่น่าจะ ดำเนินการได้โดยง่าย เนื่องจากสุ่มเสี่ยงว่า จะขัด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ และละเมิดสิทธิ ความเป็นส่วนตัวขั้นพื้นฐานของประชาชน)</p>

ถ้าใช้ฐานเงินเดือนขั้นต่ำของราชการ 15,000 บาท เป็นฐานคิดในการคำนวณค่าตอบแทนบุคลากร ศูนย์ปฏิบัติการความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security Operation Center: CSOC) หรือซีซีอ็อก ซึ่งมีบุคลากร 20 คน ก็น่าจะมีค่าใช้จ่ายบุคลากรไม่น้อยกว่า $20 \times 15,000 \times 12 = 3.6$ ล้านบาทต่อปี

¹⁰ “ปิดแล้วเกือบ 400 ยูอาร์แอล ตั้งอนุฯ-ศูนย์มอเน็ตร์กลางปิดเว็บหมิ่นเบื้องสูง-ไม่เหมาะสม”, *ประชาไท*, 21 ธันวาคม 2554.

หากนำข้อมูลทั้งหมดข้างต้นมาประมวล ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตในส่วนของ
กระทรวงไอซีทีที่หน่วยงานเดียวน่าจะมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 139 ล้านบาทต่อปี (ดูตาราง 2)

ตาราง 2: ประมาณการค่าใช้จ่ายต่อปีของกระทรวงไอซีทีที่เกี่ยวข้องกับการปิดกั้นอินเทอร์เน็ต

	งบประมาณ (ล้านบาท)	ตัวเลขปี
ค่าตอบแทนบุคลากร CSOC (20 คน ฐานเงินเดือน 15,000 บาท)	3.60	2555
หนังสือขอความร่วมมือในการตรวจสอบเว็บไซต์	15.26	2553
การแจ้งผลร้องเรียนเกี่ยวกับเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม	15.26	2553
รายงานปิดกั้นเว็บไซต์ที่กระทบด้านศีลธรรมฯ	15.26	2553
รายงานปิดกั้นเว็บไซต์ที่กระทบต่อความมั่นคง	15.26	2553
ระบบการเฝ้าระวังการกระทำผิดตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์	9.50	2555
ระบบจัดเก็บข้อมูลการกระทำผิดตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์	19.00	2555
สัญญาจ้างดำเนินโครงการ Cyber Scout	17.00	2554
5% ของงบประมาณศูนย์ไอซีทีชุมชน	28.90	2553
รวมประมาณการ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการปิดกั้นอินเทอร์เน็ต	139.04	

อย่างไรก็ดี ตัวเลขประเมินต้นทุนการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตของภาครัฐข้างต้นนั้น นับเฉพาะโครงการและ
มาตรการที่เปิดเผยต่อสาธารณะ ซึ่งส่วนใหญ่มีกระทรวงไอซีทีเป็นเจ้าของภาพ ไม่รวมหน่วยงานอื่นที่มีขอบเขตงาน
คาบเกี่ยวกัน อาทิ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงกลาโหม สำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจะทำการศึกษาในรายละเอียดต่อไป

ตราสัญลักษณ์ ISOC

ต้นทุนทางตรงของภาคเอกชน

ต้นทุนทางตรงของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในการปิดกั้นเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต ตั้งแต่ระดับผู้ให้บริการเชื่อมต่อ (ไอเอสพี) จนถึงผู้ดูแลเว็บ ยังไม่เคยมีการเปิดเผยหรือรวบรวมตัวเลขที่แน่นอน และไม่เคยมีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ แต่ประสบการณ์จากต่างประเทศ อาทิ ออสเตรเลีย บ่งชี้ว่าผู้ให้บริการมีแนวโน้มที่จะส่งต่อค่าใช้จ่ายส่วนนี้มายังผู้ใช้เน็ตในรูปของการขึ้นค่าบริการ ทั้งในส่วนของค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการปิดกั้นโดยตรง และค่าใช้จ่ายเกี่ยวเนื่อง เช่น ค่าใช้จ่ายพนักงานที่เพิ่มขึ้นจากการรับมือกับข้อร้องเรียนของลูกค้าว่าไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาที่ต้องการได้¹¹

ในการวิจัยเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสอบถามออนไลน์และส่งลิงก์แบบสอบถามดังกล่าวทางอีเมลไปยังผู้ให้บริการเชื่อมต่อ และเจ้าของเว็บไซต์ 2,000 แห่งที่มียอดผู้มาเยือนสูงสุดในประเทศไทย ณ 15 มิถุนายน 2555 ตามการจัดอันดับเว็บไซต์ไทยของบริษัท ศูนย์วิจัยนวัตกรรมอินเทอร์เน็ตไทย จำกัด (Truehits.net)

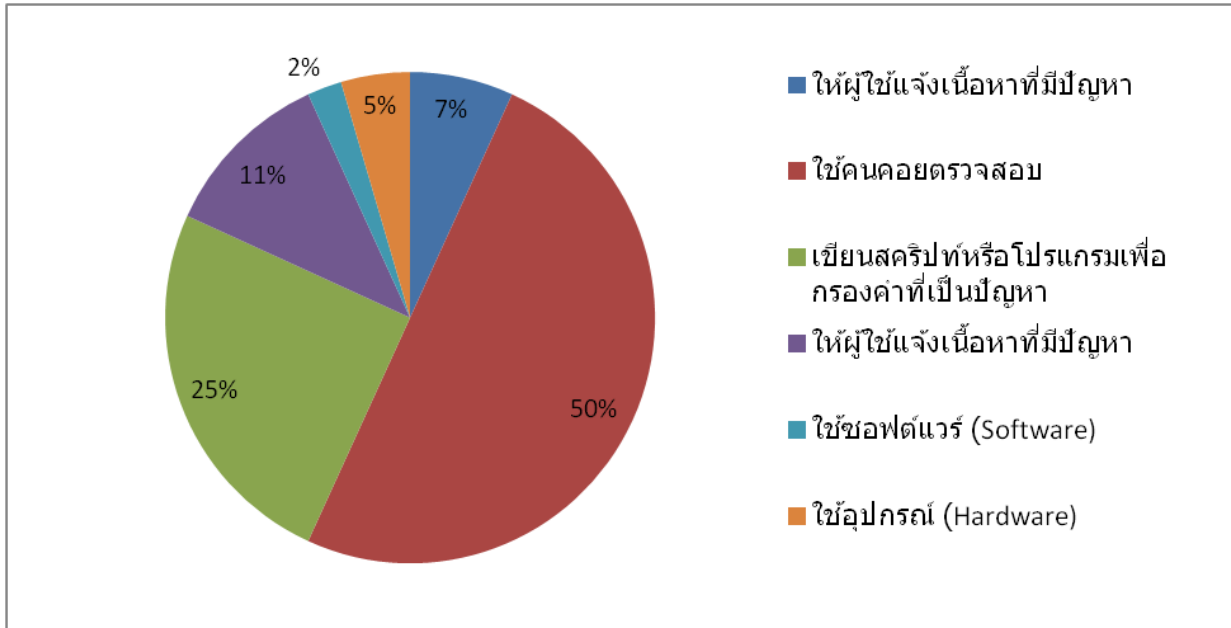
ผลการดำเนินการสอบถามในช่วงระยะเวลา 20 วัน ในเดือนกรกฎาคม 2555 มีผู้ตอบแบบสอบถาม 38 ราย แบ่งเป็นไอเอสพี 1 ราย ผู้ให้บริการและเจ้าของเว็บไซต์ 36 ราย และเจ้าของ Facebook Page 1 ราย

ในประเด็นวิธีการเซ็นเซอร์ ผู้ตอบแบบสอบถามทุกรายใช้หลายวิธีประกอบกัน ร้อยละ 50 ใช้วิธีให้บุคลากรคอยตรวจสอบเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างเอง (user-generated content) ร้อยละ 25 เขียนสคริปต์หรือโปรแกรมกรองข้อความที่อาจเป็นปัญหา ร้อยละ 11 ให้ผู้ใช้แจ้งเนื้อหาที่มีปัญหา ร้อยละ 7 ซื่อซอฟต์แวร์คัดกรอง และร้อยละ 5 ซื่ออุปกรณ์ (ฮาร์ดแวร์) สำหรับคัดกรองเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้าง (ดูแผนภูมิ 1)

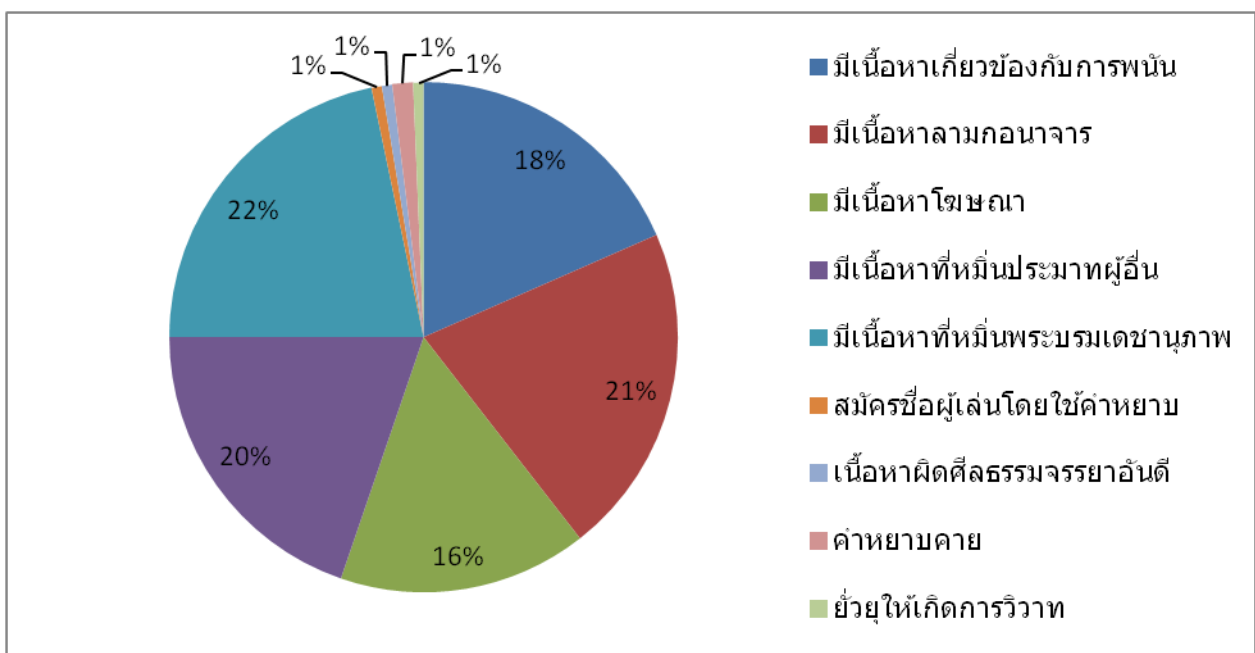
¹¹ "The Economic Cost of Internet Censorship in Australia," *The Inquisitr*, 5 กุมภาพันธ์ 2009.

แผนภูมิ 1: วิธีปิดกั้นเนื้อหาของผู้ให้บริการเอง (self-censorship methods)

สำหรับประเภทของเนื้อหาที่ผู้ให้บริการปิดกั้น ทุกคำตอบว่าปิดกั้นเนื้อหามากกว่า 1 ประเภท โดยเนื้อหาที่เซ็นเซอร์มากที่สุด ร้อยละ 22 ได้แก่ข้อความที่อาจเข้าข่ายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ รองลงมาร้อยละ 21 คือเนื้อหาลามกอนาจาร อันดับสาม ร้อยละ 20 คือข้อความหมิ่นประมาทผู้อื่น ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพนันและโฆษณา (spam) มาเป็นอันดับ 4 และ 5 ตามลำดับ อยู่ที่ร้อยละ 18 และ 16 (ดูแผนภูมิ 2)

แผนภูมิ 2: ประเภทของเนื้อหาที่ผู้ให้บริการปิดกั้นเอง

ในส่วนของต้นทุนการเซ็นเซอร์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายไม่สูงมาก คือต่ำกว่า 5,000 บาท ในกรณีที่ใช้วิธีซื้ออุปกรณ์ ซอฟต์แวร์ หรือเขียนสคริปต์หรือโปรแกรมที่เป็นปัญหา แต่กรณีที่ใช้คนคอยตรวจสอบ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่ตอบข้อนี้ระบุว่าค่าใช้จ่าย 5,000 บาทหรือสูงกว่า (ดูตาราง 3)

ตาราง 3: ค่าใช้จ่ายของผู้ให้บริการในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ต (ตัวเลขสะสมถึง 30 มิ.ย. 2555) (จำนวนราย)

วิธีเซ็นเซอร์ / ค่าใช้จ่ายที่ใช้	1-1,000 บาท	1,001-5,000 บาท	5,001-10,000 บาท	10,001-50,000 บาท	50,000 บาท ขึ้นไป
ซื้ออุปกรณ์ (ฮาร์ดแวร์)	11	2	0	2	4
ซื้อซอฟต์แวร์	10	2	0	3	2
เขียนสคริปต์หรือโปรแกรมเพื่อกรองคำที่เป็นปัญหา	14	1	5	1	1
ใช้คนคอยตรวจสอบ	6	5	10	4	2
ให้ผู้ใช้งานแจ้งเนื้อหาที่มีปัญหา	14	1	3	2	0
รวม (จำนวนราย)	55	11	18	12	9

จากตารางข้างต้นประเมินได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม 38 ราย มีค่าใช้จ่ายในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตเอง ไม่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท หรือเฉลี่ยรายละประมาณไม่ต่ำกว่า 26,000 บาท

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยได้สอบถามถึง จำนวนชั่วโมง ที่ใช้ในการเขียนสคริปต์ ใช้คนคอยตรวจสอบ และ/หรือ ให้ผู้ใช้งานแจ้งเนื้อหาที่มีปัญหา ในกรณีที่ไม่สามารถระบุเป็นตัวเลขได้ เนื่องจากมาตรการเหล่านี้ระบุเป็นจำนวน ชั่วโมงทำงานง่ายกว่าคำนวณมูลค่าออกมาเป็นตัวเลข

ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า ใช้เวลารวมทั้งสิ้น 31,621 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 1 ม.ค. – 30 มิ.ย. 2555 ในการดำเนินมาตรการทั้งสามข้างต้น –

จำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการ:	รวม 6 เดือน ปี 55	จำนวนรายที่ตอบ
เขียนสคริปต์หรือโปรแกรมเพื่อกรองคำที่เป็นปัญหา	2,657 6 เดือน 55	22
ใช้คนคอยตรวจสอบ	2,674 ต่อเดือน	27
ให้ผู้ใช้งานแจ้งเนื้อหาที่มีปัญหา	2,153 ต่อเดือน	20
	รวม	31,621

เมื่อนำจำนวนชั่วโมงข้างต้นมาคูณกับเงินเดือนตั้งต้นของโปรแกรมเมอร์ในอุตสาหกรรมไอที ในกรณีที่เขียนสคริปต์หรือโปรแกรม หรือคูณกับเงินเดือนตั้งต้นของพนักงานทั่วไป ในกรณีใช้คนคอยตรวจสอบและให้ผู้ใช้งานแจ้งเนื้อหา ผู้วิจัยพบว่าค่าใช้จ่ายทั้งปีในส่วนนี้อาจสูงถึง 4.1 ล้านบาทต่อปี โดยวิธีที่มีค่าใช้จ่ายสูงที่สุดคือ

กรณีให้คนคอยตรวจสอบ 2 ล้านบาท หรือคิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยราว 74,282 บาท ต่อผู้ให้บริการ 1 ราย
 รองลงมาคือการใช้ผู้ชี้แจงเนื้อหาที่มีปัญหา 1.6 ล้านบาท หรือคิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยราว 80,744 บาท ต่อผู้
 ให้บริการ 1 ราย ส่วนการเขียนสคริปท์นั้นมีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด คือประมาณ 5 แสนบาทต่อปี หรือคิดเป็น
 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยราว 22,645 บาท ต่อผู้ให้บริการ 1 รายที่ตอบแบบสอบถามข้อนี้ –

	รวม 6 เดือน	จำนวนราย	ฐานเงินเดือน	ค่าใช้จ่ายทั้งปี	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อราย
เขียนสคริปท์หรือโปรแกรมกรองคำ	2,657	22	15,000	498,188	22,645
ใช้คนคอยตรวจสอบ	16,045	27	10,000	2,005,625	74,282
ให้ผู้ชี้แจงเนื้อหาที่มีปัญหา	12,919	20	10,000	1,614,875	80,744
รวม	31,621	ซั้วโมง		4,118,688	บาท

ตัวเลขประเมินข้างต้นนับว่าค่อนข้างสูง โดยเฉพาะกรณีการใช้คนคอยตรวจสอบเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้าง
 และการให้ผู้ชี้แจงเนื้อหาที่มีปัญหา เมื่อคำนึงถึงความสะดวและต้นทุนที่ต่ำมากของการเปิดเว็บไซต์ การเสีย
 ค่าใช้จ่ายขั้นต่ำราว 70,000-80,000 บาทต่อปีไปกับมาตรการทั้งสองนี้ สูงกว่าค่าใช้จ่ายในการเช่าเซิร์ฟเวอร์
 กว่า 2 เท่า ในกรณีเว็บไซต์ขนาดเล็กที่การจราจรยังไม่หนาแน่น ยกตัวอย่างเช่น ปัจจุบันค่าเช่าพื้นที่ทำเว็บไซต์
 (โฮสต์) ต่ำสุดอยู่ที่ 500 บาทต่อปี ค่าเช่าเซิร์ฟเวอร์ต่ำสุดอยู่ที่ 2,500 บาทต่อเดือน หรือ 30,000 บาทต่อปี

ด้วยเหตุนี้ ตัวเลขค่าใช้จ่ายประเมินดังกล่าวจึงน่าจะสูงพอที่จะบั่นรอนแรงจูงใจของผู้ประกอบการหน้า
 ใหม่ไม่ให้อยากเปิดพื้นที่สำหรับแสดงความคิดเห็น หรือเปิดเว็บไซต์ที่เนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างเองเป็นส่วนสำคัญ
 ตั้งแต่ต้น

พียงสังเกตด้วยว่าต้นทุนทางตรงที่ผู้วิจัยประเมินข้างต้นนั้น นอกจากจะเป็นตัวเลขประเมินขั้นต่ำแล้ว ยัง
 ประเมินเพียงต้นทุนในการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตของผู้ประกอบการเอง (self-censorship) มิได้รวมค่าใช้จ่ายใน
 การให้ความร่วมมือกับกระทรวงไอซีที หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการปฏิบัติตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ อาทิ
 ค่าใช้จ่ายทางกฎหมายเมื่อเว็บมาสเตอร์หรือลูกค้าของเว็บถูกฟ้อง ค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาข้อมูลจราจรของ
 ผู้ใช้ เป็นต้น

สำหรับรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ในอนาคต ผู้วิจัยจะปรับปรุงและขยายผลแบบสอบถามไปยังกลุ่ม
 ผู้ประกอบการในวงกว้างขึ้นต่อไป

ถึงที่สุดแล้ว ต้นทุนทางตรงของการปิดกั้นอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ผู้ใช้นั้นมองไม่เห็น ต้นทุนดังกล่าว อาจถูกผลักดันให้เป็นภาระของผู้ใช้เน็ตโดยง่ายโดยไม่รู้ตัว ทั้งในฐานะผู้เสียภาษี (เงินงบประมาณของภาครัฐ) และในฐานะผู้บริโภค (ค่าบริการที่เสียให้กับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต)

ต้นทุนทางอ้อมของการปิดกั้นอินเทอร์เน็ต

ต้นทุนทางอ้อมของการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตแบ่งได้เป็นสองประเภทใหญ่ คือต้นทุนทางเศรษฐกิจ และ ต้นทุนทางสังคม ในบทความนี้ผู้วิจัยนำเสนอเพียงนิยามและขอบเขตคร่าวๆ โดยจะนำเสนอการประเมินมูลค่า ในรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ต้นทุนทางอ้อมทางเศรษฐกิจ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังต่อไปนี้

1. ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการลดลงของความเร็วในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต

เนื่องจากโดยโครงสร้างสถาปัตยกรรมของอินเทอร์เน็ตแล้ว การปิดกั้นไม่ว่าจะทำในรูปแบบใดก็ตาม ล้วนส่งผลให้ความเร็วของการเชื่อมต่อลดลงสำหรับผู้ใช้ *ทุกราย* ที่เป็นลูกค้าของผู้ให้บริการที่ปิดกั้น อินเทอร์เน็ต มิใช่ช้าลงแต่เฉพาะสำหรับผู้เน็ตที่ประสงค์จะดูเนื้อหาที่ถูกปิดกั้นเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น

2. การจำกัดมูลค่า ผลผลิตภาพ และการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในระยะยาว

จากการที่แรงจูงใจของนักนวัตกรรม ผู้ประกอบการ และนักลงทุนถูกบั่นทอนจากมาตรการปิดกั้น อินเทอร์เน็ต ต้นทุนทางตรงและทางอ้อมในรูปของความเร็วที่ลดลง ประกอบกับมาตรการติดตามสอดส่อง อย่างเข้มข้นของรัฐซึ่งมักจะดำเนินควบคู่ไปกับการปิดกั้นอินเทอร์เน็ต ทำให้นักนวัตกรรม ผู้ประกอบการและ นักลงทุนในประเทศจำนวนมากมองว่า “ไม่คุ้ม” ที่จะลงทุนและพัฒนาวัตกรรม อีกทั้งยังทำให้ผู้ประกอบการ และนักลงทุนต่างด้าวไม่อยากเสี่ยงกับการเข้ามาลงทุนในประเทศที่รัฐปิดกั้นอย่างเข้มงวด หันไปมองหาทาง เลือกลงทุนในประเทศอื่นที่มีระดับเสรีภาพอินเทอร์เน็ตสูงกว่า

ประเด็นนี้ในต่างประเทศมีผู้นำเสนออย่างกว้างขวางมากขึ้นเรื่อยๆ อาทิ ในปี 2011 นางฮิลลารี คลินตัน รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา กล่าวว่า การลดระดับเสรีภาพอินเทอร์เน็ตคือการ “ตีกรอบ จำกัดอนาคตทางเศรษฐกิจ” ของประเทศ เนื่องจาก “มีต้นทุนระยะยาวซึ่งวันหนึ่งจะกลายเป็นบ่วงจำกัดการ

เติบโตและการพัฒนา” และตั้งข้อสังเกตว่า การจำกัดเสรีภาพในอินเทอร์เน็ตถึงแม้จะเป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย แต่ก็ยากที่จะรักษาให้ดำเนินต่อไปอย่างราบรื่นโดยตลอด เพราะในโลกออนไลน์นั้นไม่มีอินเทอร์เน็ตทางเศรษฐกิจ อินเทอร์เน็ตทางสังคม หรืออินเทอร์เน็ตทางการเมือง มีเพียงพื้นที่ขนาดมหึมาที่เรียกว่า “อินเทอร์เน็ต” อันเป็นพื้นที่ของทุกสิ่งทุกอย่างผสมปนเปกันเท่านั้น¹²

ต้นทุนทางอ้อมทางสังคม

ต้นทุนทางอ้อมทางสังคมของการปิดกั้นอินเทอร์เน็ต เกิดขึ้นเนื่องจากการปิดกั้นส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของวุฒิภาวะสังคมและระบอบประชาธิปไตยโดยตรง โดยเฉพาะในเมื่อการได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นที่หลากหลายคือหัวใจของการอภิปรายสาธารณะ และปัจจุบันไม่มีพื้นที่ใดที่จะมอบความหลากหลายนี้ได้มากกว่าโลกออนไลน์

ความกังวลที่รัฐมีต่อประเด็นที่อ่อนไหวอย่างสถาบันกษัตริย์หรือการเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่การปิดกั้นแทนที่จะจัดการกับปัญหาโดยตรงไปตรงมานั้น นอกจากจะขัดกับหลักการสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนแล้ว ยังมีแนวโน้มที่จะขัดขวางพัฒนาการของ “ระบบภูมิคุ้มกัน” ในสังคม การสรุปเอาเองว่าประชาชนจะถูก “หลอก” โดยข้อมูลเท็จหรือข้อมูลอื่นๆ จนรัฐต้องยื่นมือเข้ามาปิดกั้นไม่ให้เข้าถึงนั้น เท่ากับไม่เปิดโอกาสให้สังคมคิดได้ด้วยตัวเอง ขัดกับมโนทัศน์เรื่องภูมิคุ้มกันในสังคมที่เชื่อว่า ในสังคมหรือชุมชนหนึ่งๆ มีความสามารถในการแก้ไขตนเองได้ (self-correct) ผ่านความพยายามร่วมกัน (collective effort) ของสมาชิกในชุมชนหรือสังคมดังกล่าว

ดังนั้นในด้านหนึ่ง สิ่งที่รัฐทำอาจมิได้เป็นเพียงการขัดขวางพัฒนาการเท่านั้น แต่อาจเป็นการบ่อนทำลายระบบภูมิคุ้มกันในสังคมที่วางนี้ทางอ้อม การที่รัฐพร้อมตอบสนองต่อข้อร้องเรียนของผู้คนในประเด็น

---

¹² Gross, Grant. “Clinton says Internet censorship harmful to governments,” *IT News*, 15 กุมภาพันธ์ 2011.

อ่อนไหวนั้น ในระยะยาวจะทำให้สมาชิกในสังคมคุ้นเคยกับการร้องหาความรับผิดชอบจากรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจ เมื่อใดก็ตามที่พวกเขารู้สึกไม่สบายใจกับ “เนื้อหาไม่เหมาะสม” ต่างๆ¹³

ถึงที่สุดแล้ว การปิดกั้นอินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มที่จะเพิ่มโอกาสปัญหาที่แท้จริงซึ่งควรจะนำมาอภิปรายถกเถียงกัน ถูก “กวาด” เข้าใต้พรมและปกปิดจากสายตา อีกทั้งยังมิได้เป็นหลักประกันใดๆ ว่าผู้กระทำผิด (ในกรณีที่ละเมิดกฎหมายอย่างชัดเจน) จะถูกจับกุมตัว ผู้เชี่ยวชาญบางคนมองว่า การปิดกั้นนอกจากแสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับในวิจรรณญาณของประชาชนแล้ว ยังก่อให้เกิดการตั้งคำถามเกี่ยวกับเจตนาที่แท้จริงของรัฐว่า ใช้มาตรการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตเพื่อคุ้มครองประชาชนหรือพัฒนาสังคม หรือเพื่อปกป้องกลุ่มอำนาจเก่าจากการถูกวิพากษ์วิจารณ์¹⁴

หมายเหตุ: บทความชิ้นนี้เป็นรายงานความคืบหน้าของงานวิจัยเรื่อง “ราคาของการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตไทย” ผู้วิจัยจะเผยแพร่รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

ติดต่อผู้วิจัยได้ที่ sarinee@gmail.com หรือ <http://www.facebook.com/SarineeA>

งานนี้เผยแพร่ภายใต้ลิขสิทธิ์ Creative Commons แบบ Attribution Non-commercial Share Alike (by-nc-sa) โดยผู้สร้างอนุญาตให้ทำซ้ำ แจกจ่าย แสดง และสร้างงานดัดแปลงจากส่วนใดส่วนหนึ่งของงานนี้ได้โดยเสรี แต่เฉพาะในกรณีที่ให้เครดิตผู้สร้าง ไม่นำไปใช้ในทางการค้า และเผยแพร่งานดัดแปลงภายใต้ลิขสิทธิ์เดียวกันเท่านั้น

เผยแพร่ครั้งแรกบนเว็บไซต์ <http://www.thainetizen.org/> และ <http://www.finger.org/>

¹³ Tan, Tarn How. 2008. "Internet censorship and Its Impact on Society". Seminar series, "INTERACTIONS", LASALLE College of Arts, 5 พฤศจิกายน 2008.

http://www.spp.nus.edu.sg/ips/docs/pub/sp_TH_Lasalle_051108.pdf

¹⁴ Clark, J.R. and Lee, Dwight R., "Censoring and Destroying Information in the Information Age," *Cato Journal*, Vol. 28, No. 3 (Fall 2008). <http://www.cato.org/pubs/journal/cj28n3/cj28n3-3.pdf>